

แนวคิดและหลักกฎหมายสากลเกี่ยวกับความผูกพันตามคำพิพากษา

ประวัติความเป็นมา

คำพิพากษาของศาลจะต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ กล่าวคือจะต้องมีผลผูกพันและบังคับคดีได้ในสมัยโบราณไม่มีการแบ่งแยกระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญาอย่างชัดเจนเช่นปัจจุบัน คำพิพากษาของศาลไม่เพียงผูกพันบุคคลและบังคับคดีเอากับทรัพย์สินของบุคคลนั้นเท่านั้น แต่สามารถบังคับเอากับเนื้อตัวของบุคคลได้ด้วย

เมื่อประมาณ 5,000 ปี ก่อนคริสตกาล กษัตริย์อัมมูราบีแห่งอาณาจักรบาบิโลเนีย ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคำพิพากษา โดยให้ทำคำพิพากษาเป็นลายลักษณ์อักษร มีองคมนตรีของกษัตริย์ตามเมืองเป็นผู้ตัดสิน และอาจอุทธรณ์ไปยังคณะผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้แทนของกษัตริย์ได้

ต่อมาเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว ในสมัยโรมันมีการจารึกตัวบทกฎหมายไว้ในแผ่นทองแดงหรือที่เรียกกันว่าโต๊ะทองแดงจำนวน 12 โต๊ะ ในปัจจุบันมักจะเรียกกฎหมายฉบับนี้ว่า "กฎหมายสิบสองโต๊ะ" เกี่ยวกับผลผูกพันของคำพิพากษาและการบังคับคดีได้บัญญัติไว้ในโต๊ะที่ 6

มีใจความให้จำเลยชำระหนี้ภายในกำหนด มิฉะนั้นอาจถูกโจทก์สืบร่างกายออกเป็นเสียง ๆ ได้ *
 กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เก่าที่สุดของประเทศไทย ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลัก
 ที่ 1 ในสมัยสุโขทัย รัชกาลพ่อขุนรามคำแหงมหาราช โดยให้มีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาด้วย
 วาจาได้ ** เหตุที่ให้มีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาด้วยวาจา นอกจากจะเป็นเพราะคนในสมัยนั้น

* โຕะที่ 6 ของกฎหมายสิบสองโຕะมี 6 มาตรา ดังต่อไปนี้

- (1) ในคดีที่จำเลยยอมรับใช้หนี้สิน หรือในคดีที่ศาลได้พิพากษาให้จำเลยใช้
 เงินก็ให้จำเลยชำระเงินภายใน 30 วัน
- (2) ถ้าหากจำเลยไม่ชำระเงินภายในกำหนด 30 วันนั้นก็ให้จับกุมจำเลย
 มาศาล
- (3) ถ้าหากจำเลยไม่สามารถชำระเงินหรือนำผู้ใดมาประกันจำนวนเงินที่ต้อง
 ชำระแล้ว โจทก์อาจเอาตัวจำเลยไปกับโจทก์แล้วล่ามโซ่ตรวนไว้ โดยโซ่ตรวนนั้นต้องมีน้ำหนัก
 ไม่เกิน 15 ปอนด์
- (4) ระหว่างนั้นจำเลยจะหาอาหารกินเองก็ได้ หรือมิฉะนั้นโจทก์ต้องให้ขนมปัง
 กินวันละ 1 ปอนด์
- (5) ถ้าหากจำเลยไม่สามารถปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ และได้มีประกันทำทัณฑ์
 ขนไปแล้วมีกำหนดถึง 60 วัน ทั้งได้ถูกเรียกมาศาลถึง 3 ครั้งแล้วด้วย ก็ไม่ได้รับชำระหนี้
 ก็ให้โฆษณาจำนวนหนี้สินในกลางตลาดโดยเปิดเผยแล้วและภายหลังอาจถูกลงโทษถึงประหารชีวิต
- (6) จำเลยอาจถูกโจทก์ผู้เป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษาลงโทษโดยสืบเสียงร่างกาย
 ออกเป็นท่อน ๆ ตามอำเภอใจ

** ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 หน้า 1 และหน้า 2 ว่า "ในปากประตุมิกระดิ่งอัน
 หนึ่งแขวนไว้หั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจมันจะกล่าวถึง
 เจ้าถึงขุนบ่ไว้ ไปลั่นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไถยินเรียก เมื่อสวน
 ความถามแก่มันด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม

ผู้หนึ่งลืออ่านออกเขียนได้มีน้อยแล้ว อาจจะเป็นเรื่องที่ตุลาการพิพากษาคดีโดยลำเอียงด้วย² จึงแสดงได้ว่าในสมัยสุโขทัยหากมีการพิจารณาพิพากษาคดีไม่ชอบ ราษฎรสามารถทูลเกล้าฯถวายฎีกาขอให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีใหม่ เพื่อมิให้คำพิพากษาเดิมผูกพันบังคับอีกต่อไป

ในสมัยของพระเจ้ามังราย กษัตริย์แห่งลานนา ผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 1835 มีกฎหมายเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาอย่างชัดเจนมาก³ มีการวางหลักกฎหมายทั่วไปว่า คำพิพากษาที่ตัดสินโดยชอบแล้ว ไม่ให้มีการเพิกถอนคำพิพากษานั้น เว้นแต่จะมีเหตุสมควรให้เพิกถอนซึ่งเป็นเหตุเกี่ยวกับความยุติธรรม และความน่าเชื่อถือโดยให้ท้าวพระยาเจ้าขุนซึ่งเป็นใหญ่กว่าเจ้าเมืองผู้บังคับบัญชาของตุลาการสมัยนั้น เพิกถอนคำพิพากษาแล้วตัดสินคดีนั้นใหม่โดยผู้พิพากษาชุดใหม่⁴

ส่วนกฎหมายในสมัยอยุธยาได้สูญหายไปจากการเผาทำลายโดยชาวมอญในปี พ.ศ. 2310 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการรวบรวมและชำระสะสางขึ้นใหม่ และประทับตราราชการไว้เป็นสำคัญ 3 ดวง คือ ตราพระราชสีห์ ตราക്ഷสีห์ และตราบัวแก้ว เรียกกันว่ากฎหมายตราสามดวง กฎหมายที่รวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวง จึงเป็นกฎหมายอยุธยา ส่วนกฎหมายที่ประกาศใช้ในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

² หลวงสุทธีวาทนฤๅณิ, ประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศรีสมมติการพิมพ์ จำกัด, 2529), หน้า 170.

³ "ถ้อยคำทั้งหลายอันได้พร้อมเพรียงกันตัดสินตามธรรมเนียมโบราณแล้ว ไม่ควรให้ผู้ใดเพิกถอน คดีอันตัดสินไม่ถูกต้อง สมควรเพิกถอนเสียมี 8 ประการ คือ 1 ตัดสินโดยใช้อำนาจอาญาข่มเหง 2 ตัดสินเพื่อเบียดเบียนเอาตัวลูกเมียท่าน 3 ตัดสินโดยผู้หญิง 4 ตัดสินในเวลากลางคืน 5 ตัดสินที่บ้านของผู้ตัดสิน 6 ตัดสินในบ้านที่รโหฐาน 7 ตัดสินโดยผู้ที่เป็นศัตรูกับคู่ความ 8 ตัดสินโดยนายของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้ง 8 ประการนี้ ท้าวพระยาเจ้าขุนควรเพิกถอนเสียแล้วให้ตัดสินใหม่ตามโบราณธรรมนั้นเกิด"

⁴ หลวงสุทธีวาทนฤๅณิ, ประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท, หน้า 235-237.

เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับหรือหลายลักษณะด้วยกัน เช่นที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาหลวง บทที่ 127 ห้ามมิให้กล่าวอ้างคำพิพากษาที่ชอบด้วยกฎหมาย แล้วว่าคำพิพากษามีชอบมิเช่นนั้นจะต้องได้รับโทษ * ในกฎหมายลักษณะรับฟ้อง บทที่ 7 ห้ามมิให้มีการฟ้องร้องเรื่องเดียวกันอีก มิฉะนั้นให้ปรับและพิจารณาเฉพาะคดีแรก ** และในกฎหมายลักษณะตระลาการบทที่ 119 มีข้อความทำนองเดียวกันกับการฟ้องซ้ำตามกฎหมายปัจจุบัน ห้ามมิให้ผู้อื่นฟ้องจำเลยในมูลคดีเดียวกันนั้นอีก *** นอกจากนี้ยังมีกฎหมายลักษณะอุทธรณ์ซึ่งเป็นการอุทธรณ์

* กฎหมายอาญาหลวง บทที่ 127 "กิจคดีถ้อยความประการใด ๆ พระเจ้าอยู่หัวให้ช่วยกันพิพากษาก็ดีและประชุมพร้อมกันพิพากษาถูกต้องเห็นชอบด้วยราชการอยู่แล้ว อยู่มาภายหลังผู้ใดกล่าวว่าหมิ่นชอบเล่าท่านว่าผู้นั้นละเมิด ให้ลงโทษโดยโทษานุโทษ"

** กฎหมายลักษณะรับฟ้องบทที่ 7 "ผู้ใดฟ้องคดีศาลอยู่แล้วแห่งหนึ่ง กลับเอาความเรื่องเดียวกันไปฟ้องยังอีกศาลหนึ่งเป็น 2 ความ ท่านให้ใหม่ลาหนึ่งตามบรรดาศักดิ์เป็นพินัยหลวงแล้วให้พิจารณาเฉพาะคดีที่ฟ้องไว้แต่แรก"

*** กฎหมายลักษณะตระลาการบทที่ 119 "อนึ่ง คดีเรื่องเดียวกัน มันผู้เจ้าฟ้องแล้วญาติพี่น้องและผู้อื่นมาฟ้องช่วยกันกล่าวโทษจำเลยแห่งเดียวโดยคดีข้อนั้นซ้ำขึ้นอีกเล่า ท่านว่า เป็นฟ้องกลุ้มรม มิให้รับไว้ยังคับบัญชา"

โดยฟ้องว่าตุลาการกระทำมิชอบ * ถ้าตุลาการแพ้ก็ให้มีการพิจารณาคดีใหม่ ** และมีบทกำหนดโทษสำหรับตุลาการหรือโจทก์ซึ่งแพ้คดีในชั้นอุทธรณ์นี้ด้วย

* กฎหมายลักษณะอุทธรณ์บทที่ 1 "อันว่าลักษณะของอุทธรณ์ มี 9 ประการนั้น คือ หาว่ามิได้เอาฟ้องและคำกฎหมายใส่ด้วยพระทำนุ 1 คือ หาว่าไม่มีฟ้องและคำกฎหมายโจทก์มิได้บังอาจเกาะเอาจำเลยมาถาม 1 คือหาว่ามิได้ถามตามหนังสือร้องและคำกฎหมายถามความตัดเนื้อความนั้นเสีย 1 คือหาว่าแต่งฟ้องให้โจทก์แต่งคำให้การให้จำเลยแลให้คารมแก่โจทก์จำเลย 1 คือหาว่ารับฟ้องคนทูลหาความพ่อแม่ปู่ย่าตายายรับไว้บังคับบัญชา 1 คือหาว่าถามความไม่รับในจำนวนเขียนเอาว่ารับ 1 คือหาว่าจำเลยให้การ ต้องขอมิเขียนเขียนเอาตามพอใจ 1 คือหาว่าเป็นใจตัดแปลงสำนวนเสียสอดข้อเนื้อความลง 1 คือหาว่าจำเลยยังมีได้แก้ฟ้องกลับฟ้องกล่าวโทษคู่ความ กลับใจทเป็นจำเลย ปิดข้อความเก่าเสีย 1 อันว่าองอุทธรณ์ 9 ประการนี้ ถ้ากระลาการแพ้แก่โจทก์สำนวนเดิมนั้นเค็จขาด ให้ยกสำนวนซึ่งพิจารณาไว้นั้นเสีย"

บทที่ 2 "อันว่าลักษณะอุทธรณ์ มี 12 ประการนั้น คือหาว่าทอดเินฎบาคหมางให้ขาดเหลือข้อ 1 คือหาว่าถามความแล้วอายนสำนวนไว้ไม่พิจารณา 1 คือหาว่าถามความอ่านฟ้องให้ลูกความฟังมีสิ้นข้อความ 1 คือหาว่าถามความกะข้อให้เกินความ 1 คือหาว่าถามความข้อปัดเสทเอาเป็นข้อภาคเสท 1 คือหาว่าถามความลงหลักเพชแล้วมิได้กระเขียนด 1 คือหาว่าถามความข้ออ้างมิได้เขียนเอา เขียนเอาเป็นข้อต่อ 1 คือหาว่าคัดเทียบสำนวนมิให้โจทก์จำเลยรู้ตัดข้อใจความเสีย 1 คือหาว่าคัดสำนวนเปลี่ยนข้อ ๆ อ้างเป็นข้อต่อมิต้องสำนวน 1 คือหาว่าชี้สำนวนอายนสำนวนไว้มิชี้ให้สิ้นสำนวนมิได้แจ้งข้อความ 1 คือหาว่ามิได้เขียนเอาคำคู่ความตัดสำนวนเขียนเอาไว้แล้วลบเสีย 1 คือหาว่าเขียนระวางใบสั่งมิได้อ่านให้คู่ความฟังแลแปลงใบสั่งเสีย 1"

ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีบทบัญญัติห้ามมิให้มีการฟ้องชำระค่าจ้าง
 เดียวกับกฎหมายปัจจุบันอยู่ในพระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง รศ.115 มาตรา 6 ว่า
 "คดีอันใดซึ่งศาลหนึ่งศาลใด มีอำนาจอันสมควรได้พิจารณา แลพิพากษาเด็ดขาดแล้วก็ดี ฤ

(ต่อ) บทที่ 3 "อันว่าลักษณะอุทธรณ์มี 21 ประการนั้น คือหาว่ามีได้แก่ข้อความ
 ทั้งสองไว้แก่ข้อความหนึ่งข้อเดียว 1 คือหาว่ามีได้แก่ข้อความหนึ่งข้อเดียวไว้ เรียกเอาคำริชชา
 แต่ข้อหนึ่ง 1 คือหาว่ามีได้เอาคำประกันไว้ให้ลูกความหนึ่ง 1 คือหาว่าเป็นใจนำพุดจา
 ให้ข้อความมีค่าถึงเวลา 1 คือหาว่าคำพิพากษาเป็นยุติธรรมแล้วมิได้กระทำตาม 1 คือหาว่ามีได้
 ถ้ามพญานโดยบังคับแก่พญานไว้มิให้แก้คำ 1 คือหาว่าสืบพยานมิให้พยานเสดชახาลตัวต่อ
 หน้าพระพทเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า 1 คือหาว่ารับตั้งเวลาคำตัดฟ้องตัดสำนวนแล้ว
 อันไว้มิได้ชี้แก่ผู้พิพากษา 1 คือหาว่าคัดสำนวนชี้ขาดมิให้ข้อความรู้ ให้ใจความขาดเสีย 1 คือหา
 ว่าเอาเทียบสำนวนผู้ไว้มิให้ลูกความทั้งสองรู้ 1 คือหาว่าแก้สำนวนออกมิให้ลูกความรู้เห็นผู้
 ไว้มิอ่านให้ฟัง 1 คือหาว่าให้นัดและรับผิดไว้แต่ข้อเดียว ให้นัดมิได้เรียกเอาคำนัดไว้ 1 คือ
 หาว่าเอาสำนวนอ่านชี้มิได้เอาลูกความไปให้รู้ให้เห็นให้ได้ยิน 1 คือหาว่ามีคุมเอาลูกความไป
 รับสั่งส่งสั่ง เอาใบสั่งไปส่งแต่เอาพอใจ 1 คือหาว่าไปรับสั่งมามิให้ลูกความรู้ 1 คือหาว่ามีได้
 เอาใบสั่งมาให้ลูกขุนพิพากษาก่อนเรียกเอาสินไหมเอาหนีไย 1 คือหาว่าท่านพิพากษาตัดสินยัง
 ไม่แล้ว บังคับเอาเอง 1 คือหาว่าเร่งสินไหมได้แล้วมิส่งให้แก่ผู้ชนะให้สิ้นให้ครบ 1 คือหาว่า
 มิได้อ่านคำพิพากษาให้ลูกความฟังผิดแลชอบ 1 คือหาว่ามีได้บังคับบัญชา ตามมิให้ถ้อยคำสำนวน
 1 คือหาว่าตัดสำนวนไว้ให้ลูกความคิดแก้สำนวน 1"

บทที่ 4 "อันว่าลักษณะนอกรวมมี 20 ประการนั้น คือหาว่ารับฟ้องไว้ท่านยัง
 มิได้บังคับ หมายก่อนบังคับ 1 คือหาว่ามีได้เอาข้อความมาถาม โดยท่านบังคับบัญชา 1 คือหา
 ว่าหาความมิได้มีผู้หนึ่งกำกับให้ถาม ถ้ามแต่เอาพอใจ 1 คือหาว่าท่านมิได้บังคับบัญชาเอา
 เนื้อความผิดกระทรวงล่วงกรมมาว่า 1 คือหาว่ามีได้เป็นกระลาการเอาท่านมาไต่ถามโดย

คู่ความไต่ถามกันในระหว่างเปรียบเทียบแล้วก็ดี ผู้หนึ่งผู้ใดจะเอาคดีอันนั้นมารื้อร้องฟ้องขึ้นอีก ห้ามมิให้ศาลรับไว้พิจารณา เว้นแต่เป็นการอุทธรณ์ตามกฎหมาย" ต่อมาจึงมีกฎหมายห้ามมิให้ทูลเกล้าถวายอุทธรณ์ฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ และปรับปรุงวิธีพิจารณาความชั้นอุทธรณ์ฎีกาเป็นเช่นที่ปรากฏใน ธรรมนูญศาลยุติธรรม และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบัน

(ต่อ) พะยะการเอง 1 คือหาว่ามีได้มีระวางให้ปรับ ลงเอาทรัพย์สินแก่ท่านแต่อาเพื่อใจ 1 คือหาว่าบังคับเอาคู่ความไว้ใช้ มิได้เร่งทรัพย์สินให้แก่ผู้ชนะแลได้แล้วกลับบังคับไว้ 1 คือหาว่าเอาสินจ้างแลทำชู้ด้วยลูกความแล่มขึ้นลูกความ 1 คือหาว่าเรียกเอาเงินขวัญริตชาบังคับนั้นให้ล้าเหลือ 1 คือหาว่าพิจารณาความเสร็จแล้วมิได้ส่งทรัพย์สินซึ่งมาโคกระบือให้โดยท่านบังคับ 1 คือหาว่าคุมขาศเหตุผูกไฟรัแก่ลูกความวิวาทพาลเจลาช 1 คือหาว่าเสพสุราทำหยาบช้าแก่ลูกความรับคำฟ้องรับคำฎไว้พันกำหนดเจควัน 1 คือหาว่าเอาทาสแลบุตรเป็นผู้ตาชเอาคนทาศิลเป็นผู้คุม 1 คือหาว่าเอาคู่ความซึ่งเปนนาคิติน้องไว้พิจารณา 1 คือหาว่าเปนมิดหาชชอบใจกันกับลูกความสมแลด้วยกัน 1 คือหาว่าเปนโจร มิได้อยู่ในสังจาศิตถานแลความสัง 1 คือหาว่ายุให้ลูกความหาอาญาหาอุธรแก่ผู้พิพากษาแลพร้อมนัดพร้อมผิด 1 คือหาว่าลูกความยอมมิได้เอาใบยอมขึ้นว่าแก่ผู้พิพากษาบังคับบัญชาเอาเอง 1 คือหาว่ารับคำร้องคำฎแล้วหน่วงคดีไว้ให้ช้าพันอายุความมิได้บังคับบัญชา 1 คือหาว่าท่านบังคับข้อความให้ชักให้ถาม มิชักมิถามให้ต้องตามข้อบังคับบัญชา 1"

บทที่ 5 "อันว่าลักษณอาษาชนะอุธร มี 5 ประการนั้นคือหาว่าพญาณมิได้รู้มิได้เห็นอาษาเข้ามารับสมอ้างตัจใจมิฟัง 1 คือหาว่าพญาณรู้เห็นมิได้รับตามรู้ตามเห็น 1 คือหาว่าพญาณรู้เห็นอยู่แล้ว เปนใจเข้าด้วยข้างหนึ่งไปเพชฌิมิให้พบแกล้งหลบเสย 1 คือหาว่าพญาณอำยวนความไว้มิให้การให้สิ้น อันข้อใจความไว้ 1 คือหาว่าพญาณแก้ค้ำนมิจริงนึ่งเสยก็ติ มิได้ชახาลตัวก็ติ 1"

" กฎหมายลักษณอุทธร บทที่ 6 "อันว่าลักษณสุขอุธร อุตริอุธร นานาอุธร อาษาชนะอุธร ทั้ง 4 ประการนี้ ถ้ากระลาการแพ้ใช้ ให้ส่งคู่ความเดิมแลถ้อยคำสำนวนเดิม มาให้กระลาการใหม่พิจารณาให้สำเร็จ..."

Estoppel by Record

หลักกฎหมายปิดปากเป็นหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ หลักกฎหมายปิดปากประเภทแรกที่เกิดขึ้น คือ หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา แล้วต่อมาจึงเกิดหลักกฎหมายปิดปากโดยเอกสาร หลักกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริง และหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำ ตามลำดับ

หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อความในคำพิพากษาของศาลของกษัตริย์ (King's Court) มีความศักดิ์สิทธิ์และต้องยอมรับเป็นยุติ ดังนั้น จึงไม่สามารถนิสฺจฺนเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ แนวความคิดเช่นนี้เริ่มขึ้นในราวศตวรรษที่ 12 คำพิพากษาของศาลของกษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทุกคนต้องผูกพันและปฏิเสธไม่ได้ แม้บุคคลจะไม่ต้องผูกพันหรืออาจปฏิเสธคำพิพากษาของศาลอื่น ๆ ได้ก็ตาม ข้อความทุกอย่างที่ถูกบันทึกไว้ในคำพิพากษาไม่เฉพาะแต่คำตัดสินย่อมมีผลเป็นคำพิพากษาและต้องรับฟังเป็นยุติ ต่อมาหลักนี้ได้ขยายไปถึงคำพิพากษาของศาลศาสนาและศาลอื่น ๆ ด้วย ความมีผลเด็ดขาดที่โต้เถียงไม่ได้นี้ได้รับการยืนยันตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยของโค๊ก เหตุผลที่สนับสนุนความเด็ดขาดไม่อาจโต้แย้งของคำพิพากษาแตกต่างไปจากเหตุผลในศตวรรษที่ 12 - 13 อยู่บ้าง ในคดี Hynde's Case ซึ่งตัดสินใน ค.ศ. 1591 ให้เหตุผลว่าเพื่อหลีกเลี่ยงการไม่มีที่สิ้นสุดของการโต้เถียง แต่ในระยะต่อมา นักกฎหมายเห็นกันว่า คำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินข้อโต้เถียงที่ดีที่สุดและเป็นที่ยุติได้ ซึ่งเหตุผลอย่างหลังย่อมเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี

ในบางตำราระบุว่าหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษานี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งตามหลักกฎหมายอเมริกันว่า Res Judicata โดยผู้ที่เรียบเรียงบทรวมกฎหมายของอเมริกาหรือ Restatement of Judgments ได้นำหลัก Estoppel มาบัญญัติไว้ในทฤษฎีที่เรียกว่า Res Judicata อันเป็นการห้ามมิให้คู่ความนำสืบพยานหลักฐานบางอย่าง

อย่างไรก็ตาม ในบางตำรา เรียกหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาว่า Estoppel by Judgment และอธิบายว่าหลัก Estoppel และ Res Judicata ยังแตกต่างกันอยู่ หลัก Res Judicata เป็นส่วนหนึ่งของหลัก Estoppel * Res Judicata เป็นการห้ามคู่ความเดียวกันในคดีก่อนฟ้องร้องคดีใหม่ในมูลคดี (Cause of action) เดียวกันที่ศาลได้มีคำพิพากษาในคดีก่อนแล้ว ส่วน Collateral estoppel เป็นการห้ามการฟ้องร้องคดีใหม่ในประเด็นเฉพาะหรือข้อเท็จจริงที่ได้วินิจฉัยแล้ว ** โดยหลัก Estoppel จะนำมาใช้ในเรื่องหรือประเด็นที่พิพาทได้เพียงกันจริง ๆ เท่านั้น ซึ่งหากมูลคดีต่างกันแล้วก็ไม่อาจนำหลัก Res Judicata มาใช้บังคับได้โดยตรง ***

Collateral Estoppel เป็นวิธีพิจารณาความที่มีพื้นฐานมาจากนโยบายที่ต้องการให้กระบวนการพิจารณาคดีง่าย รวดเร็ว ประหยัดเงินและเวลา บางตำราถือว่าเป็นสาขาหนึ่งของหลัก Res Judicata เพราะมีลักษณะเป็นการตัดฟ้องคดีหลัง แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ว่า Res Judicata จะต้องเป็นกรณีที่มีการฟ้องคดีหลังเป็นมูลคดี (Cause of Action) เดียวกับคดีแรก แต่ Collateral Estoppel นั้น แม้การฟ้องคดีแรกและคดีหลังจะเป็นมูลคดีต่างกัน ถ้าหากมีประเด็นข้อพิพาทเดียวกันอยู่ คู่ความเดียวกันก็ต้องถูกผูกพันและปิดปากเฉพาะในประเด็นข้อพิพาทเดียวกันซึ่งได้วินิจฉัยแล้วในคดีแรกนั้น และต้องเป็นคำวินิจฉัยที่จำเป็นในคดี และต้องถึงที่สุดและบังคับได้ ไม่ใช่เพียงแต่ในระหว่างสืบพยาน หรือเพียงแต่วินิจฉัยว่ามีมูลเท่านั้น นอกจากนี้ข้อเท็จจริงในคำพิพากษาในคดีอาญายังผูกพันข้อเท็จจริงในคดีแพ่งด้วย + และคำพิพากษาศาลต่างประเทศยังผูกพันศาลในประเทศด้วยโดยหลักอรรถศาสตร์ไมตรี

* คดี Krisher V. Mc Allister

** คดี Roper V. Mabry

*** คดี Comn. V. Martin

+ คดี Teitelbaum Furs, Inc V. Dominion Insurance Co., คดี

Issue Estoppel ในกรณีที่คดีที่สองมีมูลคดีต่างกับคดีแรก หลัก Res Judicata ไม่อาจนำมาใช้ได้แต่หากในคดีแรกได้มีการตัดสินในประเด็นใดไว้แล้ว คู่ความเดียวกันในคดีแรกนั้นก็จะต้องถูกผูกพันและปิดปากในข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในประเด็นที่ได้ตัดสินแล้วนั้น ตามหลัก Issue Estoppel

เงื่อนไขในการนำหลัก Issue Estoppel มาใช้คือ

1. ประเด็นเดียวกันได้ถูกตัดสินในกระบวนการพิจารณาทั้งสองคดี
2. คำพิพากษาที่จะปิดปากคู่ความ จะต้องเป็นคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด
3. คู่ความซึ่งจะถูกปิดปากเป็นคู่ความ เป็นบุคคลเดียวกับคู่ความในคดีก่อน

ข้อยกเว้นของหลัก Issue Estoppel ได้แก่ การที่มีพยานหลักฐานเพิ่มเติมใหม่ ในภายหลังที่อาจทำให้คำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาเปลี่ยนแปลงไปได้ แต่การที่มีได้นำสืบพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องมิได้เกิดจากความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ที่จะอ้างพยานหลักฐานนั้น

ตามหลัก Common Law ของประเทศอังกฤษได้แบ่งคำพิพากษาออกเป็น 2 ประเภท คือ Judgments in Rem และ Judgments in Personam ซึ่งการนำหลัก Estoppel มาใช้ก็แตกต่างกันด้วย Judgments in Personam จะปิดปากเฉพาะคู่ความและบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย (Privy) เช่น ทายาทโดยธรรม ผู้รับมรดก ทรัลตี เจ้าพนักงาน บังคับคดี สามีภรรยา ผู้เช่าผู้ให้เช่า ผู้ซื้อผู้ขาย ของคู่ความ แต่ Judgments in Rem ผูกพันบุคคลภายนอกคดีด้วย

Judgment in Rem เป็นคำพิพากษาของศาลที่มีเขตอำนาจที่ตัดสินเกี่ยวกับสถานะของบุคคลหรือทรัพย์สินนอกเหนือไปจากผลประโยชน์ของสถานะของบุคคลหรือสิ่งของนั้น และมีผลต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นการพิพากษาลงโทษ ทรัพย์สิน การประกาศสถานะหรือสิทธิรวมไปถึงการขายหรือโอน ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาให้ทรัพย์สินเชลย คำพิพากษาที่ตัดสินเกี่ยวกับพินัยกรรม การ

ก่อตั้งนิวยอร์ก การตั้งผู้จัดการมรดก ความมียู่ ความสิ้นสุด และความเป็นโมฆะของการสมรส คำพิพากษาเกี่ยวกับการหย่าร้าง การเพิกถอนสิทธิบัตร การไล่ออกจากวิทยาลัย คำพิพากษาเกี่ยวกับการละเมิดกฎหมายวิชาชีพ คำพิพากษาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คำพิพากษาเกี่ยวกับสิทธิในทางสาธารณะ คำสั่งล้มละลาย การเลิกจ้างและการประกาศว่าการเลิกจ้างเป็นโมฆะ เป็นต้น

Judgment in personam หรือ inter partes เป็นคำพิพากษาที่ตัดสินเกี่ยวกับสิทธิของคู่ความในระหว่างบุคคลหรือในมูลกรณี (Subject Matter) แห่งการโต้แย้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินรูปร่างหรือไม่รูปร่าง ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินหรือไม่ แต่ไม่มีผลกระทบต่อสถานะของบุคคลหรือทรัพย์สินหรือก่อให้เกิดการกำหนดสิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินใด ๆ ที่นอกเหนือไปจากสิทธิในระหว่างคู่ความ และรวมถึงคำพิพากษาใด ๆ ที่นอกเหนือไปจากสิทธิในระหว่างคู่ความ และรวมถึงคำพิพากษาใด ๆ ที่ไม่เป็น Judgment in Rem

คำพิพากษาที่คล้าย Judgment in Rem แต่ไม่ใช่ Judgement in Rem คือ คำพิพากษาที่เป็นเรื่องระหว่างคู่ความที่ตัดสินเกี่ยวกับสถานะของบุคคลใดโดยเฉพาะหรือครอบครัว คำพิพากษาในเรื่องที่มีการกล่าวอ้างเท็จว่าเป็นสามีภริยา หรือจำเลยพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีการสมรส คำพิพากษาให้จำหน่ายคดีในคดีหย่า

หลัก Estoppel by Record จะไม่นำมาใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เป็นคำพิพากษาของศาลที่ไม่มีเขตอำนาจ
2. คำพิพากษาที่ยังไม่เด็ดขาด ดังนั้น กรณีที่เป็นการโต้สวนเบื้องต้นจึงยังไม่เป็นการปิดปากคู่ความได้ อย่างไรก็ตามก็ตีคำพิพากษาที่อยู่ระหว่างอุทธรณ์ฎีกาถือว่าเป็นคำพิพากษาที่เสร็จเด็ดขาด

3. คำพิพากษาที่ยังมิได้ตัดสินในประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี เช่น การที่ศาลจำหน่ายคดี เพราะเหตุขาดนัดหรือฝ่ายโจทก์ไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาที่จำเป็นอย่างอื่น คดีที่ยุติโดยการที่จำเลยนำเงินมาวางศาล หรือคดีที่ยุติก่อนมีการนั่งพิจารณา *
4. คำพิพากษาที่ได้มาโดยการฉ้อฉล รวมทั้งคำพิพากษาที่เกิดจากการที่คู่ความ สมรู้กัน *

* Rule of Supreme Court, Order 21, คดี Fox V. Star Newspaper Co., Ltd (1900)

* G. D. Nokes, An Introduction to Evidence, 4 th ed. (Sweet & Maxwell, 1967) p. 220-223.

Res Judicata

แนวคิดพื้นฐาน

คำพิพากษาของศาลเป็นการชี้ขาดตัดสินเมื่อคดีเสร็จการพิจารณา แต่มิได้หมายความว่ากระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีนั้นจะสิ้นสุดลง ตามหลักสากล คำพิพากษาของศาลส่งผลตามมาอีกหลายประการ กล่าวคือ เป็นการตั้งต้นในการอุทธรณ์ฎีกา การบังคับคดี กระบวนการพิจารณาในการลบล้าง หรือเพิกถอนคำพิพากษาหรือกระบวนการพิจารณาสำหรับการพิจารณาและพิพากษาคดีนั้นใหม่ และผลประการที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง คือ การห้ามมิให้ฟ้องร้องดำเนินคดีอีก หรือที่เรียกว่า Res Judicata (บางท่านเรียกว่า หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา)

พัฒนาการของหลัก Res Judicata เกิดขึ้นบนความขัดแย้งของวัตถุประสงค์ 2 ประการของกฎหมายวิธีพิจารณาความ คือ

1. วัตถุประสงค์ที่จะยินยอมให้ขยายเนื้อหาแห่งคดีและการสืบพยานแก่คู่ความต่าง ๆ เท่าที่จะเป็นไปได้
2. วัตถุประสงค์ให้มีการสิ้นสุดการพิจารณาโดยรวดเร็วและประหยัดอย่างสมเหตุผล

กฎหมายวิธีพิจารณาความที่ทันสมัยโดยส่วนใหญ่ถือว่าวัตถุประสงค์ข้อแรกมีน้ำหนักมากกว่าทั้งในระหว่างกระบวนการพิจารณาก่อนศาลพิพากษา เช่นยอมให้มีการแก้ไขในประเด็นแห่งคดีก่อนที่จะมีการพิจารณา และกระบวนการพิจารณาภายหลังมีคำพิพากษาของศาล กล่าวคือ การให้โอกาสที่จะมีการพิจารณาคดีใหม่โดยพยานหลักฐานใหม่ แต่กระบวนการพิจารณาแบบพิเศษเช่นนี้มีข้อจำกัดมาก

ในระบบ Common Law หลัก Res Judicata ค่อนข้างคับแคบ คำพิพากษามุ่กผันเพียงระหว่างคู่ความในคดีแรก กล่าวคือบุคคลที่ถูกฟ้องจากบุคคลหนึ่งอาจจะถูกบุคคลอื่นฟ้องใน

ประเด็นเดียวกันอีกได้ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากแนวคิดของระบบ Common Law ที่ถือว่าการฟ้องเป็นกระบวนการพิจารณาคดีโดยหมายไม่ใช่เป็นกระบวนการไต่สวนในความรับผิดชอบแห่งข้อหา

เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กว้างขวางของการฟ้องร้องได้เปลี่ยนแปลงไปหลัก Res Judicata ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย คู่ความจะไม่ได้รับอนุญาตให้ฟ้องใหม่ได้ในเรื่องที่คุณความนั้นมีโอกาสที่จะฟ้องในคดีแรก ไม่ว่าจะขอบเขตของหลัก Res Judicata จะแคบลงดังที่เคยเป็นหรือกว้างขึ้นดังเช่นที่จะเป็นอยู่ในขณะนี้ วัตถุประสงค์ของกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งคล้ายเป็นเช่นเดิมเป็นส่วนมาก โดยตระหนักในความเป็นจริงว่าวัตถุประสงค์ของการฟ้องคดีไม่เป็นเพียงแต่อำนวยความสะดวกตามกฎหมายสารบัญญัติเท่านั้น แต่ต้องเป็นการยุติความขัดแย้งด้วยคำพิพากษาของศาลจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความมั่นคงแน่นอน การบังคับคดีตามคำพิพากษาที่เป็นธรรมจะต้องไม่ถูกทำลาย อย่งไรก็ดีก็จะต้องมีความยืดหยุ่นด้วย จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพิจารณาที่จะแก้ไข กลับ การพิจารณาคดีใหม่และการเพิกถอนคำพิพากษา แต่กระบวนการพิจารณาภายหลังมีคำพิพากษาดังกล่าวนี้จะต้องเคร่งครัด และจำกัดขอบเขตคลุมนิยามมากกว่ากระบวนการพิจารณาก่อนมีคำพิพากษา^๕

Res Judicata ไม่ใช่หลักในทางวิชาการซึ่งนำมาใช้แต่ในเรื่องคำพิพากษาเท่านั้น แต่เป็นหลักพื้นฐานของศาลทุกศาลที่จะต้องยุติการฟ้องร้อง จึงเป็นการสะดวกที่จะแบ่งแยกและปฏิบัติเสมือนหนึ่งเป็นสาขาของกฎหมายปิดปาก เมื่อใดที่ Res Judicata ถูกอ้างขึ้นเพื่อปิดปากในมูลคดีหนึ่งทั้งหมดมากไปกว่าเพียงประเด็นข้อใดข้อหนึ่ง มีผลเท่ากับว่าสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของคุณความได้ถูกรวมไว้ในคำพิพากษานับก่อนแล้ว ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

^๕ Fleming James and Geoffrey C. Hazard, Civil Procedure, 2nd ed. (USA : Little, Brown & Company (Canada) Limited, 1977), p. 527-533.

การนำหลัก Res Judicata มาใช้บังคับจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 อย่าง ดังนี้

1. ต้องเป็นคำพิพากษาที่เด็ดขาด ไม่ใช่คำพิพากษาที่ให้อำนาจศาลนั้นเองแก้ไขได้อีก เช่น การที่ศาลพิพากษาโดยสงวนสิทธิที่จะแก้ไข คำพิพากษาที่มีเงื่อนไขไม่อยู่ในบังคับของหลัก Res Judicata จนกว่าเงื่อนไขนั้นจะสำเร็จ หรือไม่สำเร็จ แต่คำพิพากษาที่อยู่ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา คำพิพากษาที่ได้มาจากการฉ้อฉล คำพิพากษาที่ผิดหรือเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบ หรือขอพิจารณาใหม่ถือว่าเป็นคำพิพากษาที่เด็ดขาดตามความหมายนี้แล้ว ต่อเมื่อคำพิพากษานั้นถูกกลับหรือยกเลิก คำพิพากษานั้นจึงไม่ผูกพันตามหลัก Res Judicata อีกต่อไป
2. ต้องเป็นคำพิพากษาที่ได้ตัดสินในประเด็นแห่งคดี กล่าวคือ ได้มีการตัดสินในประเด็นข้อพิพาทในมูลคดีนั้นแล้ว คำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ คำพิพากษาจากคำรับสารภาพ หรือคำเสนอ หรือคำยินยอมของคู่ความ และคำพิพากษาในคดีที่พิจารณาโดยขาดนัด ถือว่าเป็นคำพิพากษาในประเด็นข้อพิพาทและต้องห้ามฟ้องซ้ำตามหลัก Res Judicata แล้ว แต่คำพิพากษายกฟ้องหรือจำหน่ายคดีเพราะโจทก์ทิ้งฟ้อง คำพิพากษายกฟ้องเพราะศาลไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น คำพิพากษายกฟ้องผู้ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ เพราะไม่ใช่กรณีขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ คำพิพากษายกฟ้องเพราะโจทก์ไม่วางหลักประกันในการฟ้อง และคำพิพากษายกฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิฟ้องใหม่ ไม่ถือว่าได้มีการตัดสินในประเด็นข้อพิพาท และไม่ต้องห้ามฟ้องซ้ำตามหลัก Res Judicata ส่วนคำพิพากษายกฟ้องเพราะขาดอายุความไม่ต้องห้ามโจทก์ที่จะฟ้องอีกในมูลหรืออย่างอื่นที่ยังไม่ขาดอายุความ เช่นศาลพิพากษายกฟ้องเพราะขาดอายุความในเรื่องละเมิด โจทก์อาจฟ้องใหม่ในเรื่องผิดสัญญาก็ได้ภายในอายุความในเรื่องผิดสัญญา
3. ข้อเรียกร้องในคดีแรกและคดีที่สองเป็นเรื่องเดียวกัน
4. คู่ความในคดีแรกและคดีที่สองเป็นคู่ความเดียวกัน

นอกจากนี้คำให้การในส่วนของ Res Judicata จำเป็นต้องแสดงว่าคดีแรกและคดีที่สองนี้เป็นมูลคดีเดียวกัน และโจทก์มีโอกาสดำเนินการขอใช้แล้ว แต่เป็นความผิดของโจทก์เองที่มีได้ฟ้องรวมกันไปในคดีแรก แต่ถ้าไม่อาจจะเรียกร้องฟ้องรวมในคดีแรกแล้ว ก็หาเป็นการปิดปากคู่ความที่จะอ้างสิทธินั้นขึ้นมาไม่

ผลของการใช้หลัก Res Judicata มี 2 ประการ

1. Merger หรือ Bar หรือที่ให้คำนิยามกันในปัจจุบันว่า Claim Preclusion หรือ True Res Judicata ซึ่งเป็นการที่คำพิพากษาในคดีหนึ่ง มีผลผูกพันในอีกคดีหนึ่ง โดยคำว่า Merger จะใช้ในกรณีที่คำพิพากษาเป็นคุณแก่โจทก์ โดยผลแห่งคำพิพากษานั้นทำให้มูลคดีระงับไป สิทธิอื่น ๆ เกี่ยวกับมูลคดีนั้นจะถูกกลืนรวมไปกับสิทธิตามคำพิพากษา โจทก์จะฟ้องร้องใหม่อีกไม่ได้ ในทำนองกลับกันจำเลยก็ไม่สามารถแบ่งแยกข้อต่อสู้ออกจากกันได้ ถ้าจำเลยไม่ได้ต่อสู้ในข้อใดไว้ในคดีแรกก็ไม่สามารถจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในคดีหลังได้ ส่วนคำว่า Bar จะใช้ในกรณีที่คำพิพากษาเป็นคุณแก่จำเลย เป็นการปกป้องมิให้ฟ้องจำเลยในมูลคดีนั้นอีก

2. Collateral estoppel หรือที่เรียกกันในปัจจุบัน Issue Preclusion ซึ่งเป็นเรื่องที่ประเด็นในข้อใดที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้วในคดีแรก หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสิทธิอย่างอื่นในคดีหลัง คู่ความเดียวกันก็จะถูกปิดปากในข้อเท็จจริงในประเด็นที่วินิจฉัยไปแล้วนั้น

นักกฎหมายไทยบางท่านกล่าวว่าหลัก Res Judicata ของกฎหมายอเมริกันเทียบได้กับหลักเรื่องการฟ้องซ้ำทั้งในคดีแพ่งและในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39⁶ แต่นักกฎหมายบางท่านเทียบหลักนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 เป็นหลักใหญ่ และกระจายผลแห่งหลักนี้เป็นมาตรา 144 และมาตรา 148⁷

⁶ พงษ์อาจ ตริกิจวัฒนากุล, "กฎหมายปิดปาก," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 49-50

⁷ วรพงศ์ จักรเสน, "การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 12

คติละเมิด

ตัวอย่างในคดีรถยนต์ชนกัน ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจมีมากกว่า 1 อย่าง เช่น ความเสียหายจากการบาดเจ็บของร่างกาย และความเสียหายต่อทรัพย์สิน ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า กรณีเช่นนี้มีมูลค่าเดียวหรือมากกว่า มีความเห็นกันว่ามัลลคดีเดียว เพราะถือว่าโจทก์สามารถ นำความเสียหายทั้งหมดมาฟ้องรวมกันเป็นคดีเดียวได้และหากแยกฟ้องเป็นหลายมัลลคดีได้ ก็อาจ มีการฟ้องเกี่ยวกับชนหัก ขาหักแยกเป็นคราว ๆ ได้ ซึ่งไม่น่าจะปล่อยให้ไปเช่นนั้น Chief Justice Coleridge ให้ความเห็นว่า "เป็นความซับซ้อนของกฎหมาย หากจะห้ามไม่ให้ ฟ้องร้อง 2 ครั้ง ในการบาดเจ็บที่แขนและขา แต่ยอมให้ฟ้องร้อง 2 ครั้งนอกจากความบาดเจ็บ ที่แขนและขา เช่น กางเกงขาดและเสื้อขาดได้" หากไม่ปฏิเสธหลัก Bar และ Merger ก็เป็น การยากที่จะผลักดันความเห็นที่ยอมให้ฟ้องร้องได้ 2 ครั้ง ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทฤษฎีที่ยอม ให้มีการฟ้องร้องเพียงครั้งเดียวจะเป็นที่ยุ้งยากในการปฏิบัติ

ส่วนผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีให้มีการฟ้องร้อง 2 ครั้ง ก็ได้ชี้ให้เห็นความยุ่งยากในทาง ปฏิบัติ ดังนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องทั้งสองอย่างอาจแตกต่างกัน
2. มาตรฐานของค่าเสียหายแตกต่างกัน
3. สิทธิเรียกร้องในความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินสามารถโอนกันได้ในขณะที่สิทธิ เรียกร้องในความเสียหายแก่ร่างกายไม่อาจโอนกันได้
4. สิทธิเรียกร้องทั้งสองอย่างจะแตกต่างกันได้เมื่อโจทก์ถึงแก่ความตายหรือ ล้มละลาย
5. การกระทำโดยประมาทต่อทรัพย์สินอาจจะไม่เป็นการกระทำโดยประมาทต่อ บุคคล และการกระทำโดยประมาทต่อบุคคลอาจจะไม่เป็นการกระทำโดย ประมาทต่อทรัพย์สินก็ได้

คดีเกี่ยวกับสัญญาและคดีอื่น ๆ

การผิดสัญญาย่อมก่อให้เกิดสิทธิแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะฟ้องร้องได้ทันที แม้ว่าการผิดสัญญานั้นจะเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งมิได้เปลี่ยนแปลงหนี้ของคู่สัญญาที่จะต้องปฏิบัติต่อกันในส่วนที่เหลือของสัญญาและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นตัวเงินก็ตาม อย่างไรก็ตาม โจทก์ก็จำเป็นต้องรวมการผิดสัญญาที่เกิดขึ้นเป็นการฟ้องร้องครั้งเดียว มิฉะนั้น คำพิพากษาจากการฟ้องร้องนั้นเองจะห้ามการเรียกค่าทดแทนสำหรับการผิดสัญญาซึ่งเกิดขึ้นก่อนการฟ้องร้องครั้งแรกนั้น เว้นแต่จำเลยได้สละสิทธิไว้แล้วหรืออยู่ภายใต้บังคับของข้อยกเว้นแห่งหลักดังกล่าว ถ้าสัญญาสามารถแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ ได้ก็สามารถแบ่งแยกเพื่อฟ้องร้องเป็นคราว ๆ ได้เช่นกัน แต่ก็มีสัญญาจำนวนน้อยมากที่จะสามารถแบ่งแยกตามวัตถุประสงค์ของสัญญานั้นเองได้ และไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนในการแบ่งแยกดังกล่าว กรณีที่แบ่งแยกได้ง่ายที่สุดก็คือการชำระเงินเป็นงวดโดยเช็คแต่ละฉบับ แต่กรณีเช่นนี้มีไม่มากนัก โดยจะต้องพิจารณาว่า การชำระหนี้ตอบแทนสามารถแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ ได้ถึงแม้ว่าจะแบ่งแยกได้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์อื่น ๆ ก็ตาม บางครั้งจึงต้องกลับไปพิจารณากันก่อนว่าเป็นสัญญาเดียวหรือสองสัญญา

² Fleming James and Geoffrey C. Hazard, Civil Procedure, p.544-553.

Class Action

Class Action เป็นระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เริ่มขึ้นใน chancery court ของประเทศอังกฤษ เป็นวิธีพิจารณาความที่รู้จักกันในฐานะ bill of peace มีขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนจำนวนมาก ที่แต่ละคนมีข้อเรียกร้องเพียงเล็กน้อย และเนื่องจาก Class Action เริ่มต้นการพัฒนาโดย Court of Chancery ของประเทศอังกฤษ จึงยอมรับเฉพาะหลัก Equity เท่านั้น และอยู่ภายใต้บังคับของ Federal Equity Rules ในช่วงนี้หลัก Class Action ยังไม่ชัดเจน จนกระทั่งได้มีการรวมตัวกันขึ้นของหลักกฎหมายและหลัก Equity ในศตวรรษที่ 19 และต่อมาโดย Federal Rule of Civil Procedure 1938 มาตรา 23 การใช้หลัก Class Action ได้ขยายออกไปนอกจากหลัก Equity และใช้กันแพร่หลายในรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา⁹

Class Action มีผลเป็นการขยายหลัก Res Judicata ในด้านการให้ผลผูกพันบุคคลอื่น ๆ นอกจากคู่ความในคดีเป็นการพัฒนาหลัก Equity¹⁰ เพื่อใช้กับกรณีที่มีผู้มีส่วนได้เสียในมูลคดีเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากนั้นสามารถได้รับผลแห่งคดี หรือคำพิพากษาได้พร้อมกันที่เดียวอันเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแห่งสหรัฐอเมริกา กรณีที่จะให้มีการดำเนินคดีแบบ Class Action ได้นั้นต้องเป็นกรณีที่มีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากมีปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน แต่เป็นการยากที่ผู้มีส่วนได้เสียเหล่านั้นจะเข้ามาดำเนินคดีร่วมกัน

⁹ Jack H. Friedenthal, Mary Kay Kane and Arthur R. Miller, Civil Procedure, p. 722-725

¹⁰ JACK H. Friedenthal and Arthur R. Miller, Sum and Substantive of Civil Procedure, p. 358

คู่ความผู้แทนมีข้อเรียกร้อง และข้อต่อสู้อย่างเดียวกับกลุ่มของตน และมีความสามารถป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ * และต้องปรากฏว่าหากให้มีการแยกดำเนินคดีโดย หรือต่อผู้มีส่วนได้เสียคนใดของกลุ่มอาจทำให้เกิดการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลแตกต่างกัน หรือผู้มีส่วนได้เสียที่มีได้เข้ามาในคดีเสียหาย หรือ การฟ้องขอให้มีคำสั่งห้ามหรือคำสั่งห้ามเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้มีส่วนได้เสียในกลุ่มทั้งหมด หรือกรณีที่การดำเนินคดีแบบ Class action จะยุติธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการแยกกันดำเนินคดี **

* Federal Rule 23 (a) Prerequisites to a Class Action. One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if (1) the class is so numerous that joinder of all members is impracticable, (2) there are questions of law or fact common to the class, (3) the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class, and (4) the representative parties will fairly and adequately protect the interests of the class.

** Federal Rule 23 (b) Class Actions Maintainable. An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition :

(1) the prosecution of separate action by or against individual members of the class would create a risk of

(A) inconsistent or varying adjudications with respect to individual members of the class which would establish incompatible standards of conduct for the party opposing the class, or

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าการดำเนินคดีแบบ Class Action จะยุติธรรมและมีประสิทธิภาพกว่าการแยกดำเนินคดี และมีคำสั่งให้ดำเนินคดีแบบ Class Action แล้ว ศาลจะต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้มีส่วนได้เสียหรือสมาชิกของกลุ่มว่า คำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษจะมีผลต่อสมาชิกทั้งหมดของกลุ่ม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งตัดผู้หนึ่งออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มถ้าผู้นั้นร้องขอภายในวันที่กำหนดไว้

(ต่อ) (B) adjudications with respect to individual members of the class which would as a practical matter be dispositive of the interests of the other members not parties to the adjudications or substantially impair or impede their ability to protect their interests ; or

(2) the party opposing the class has acted or refused to act on grounds generally applicable to the class, thereby making appropriate final injunctive relief or corresponding declaratory relief with respect to the class as a whole ; or

(3) the court finds that the questions of law or fact common to the members of the class predominate over any questions affecting only individual members, and that a class action is superior to other available methods for the fair and efficient adjudication of the controversy. The matters pertinent to the findings include : (A) the interest of members of the class in individually controlling the prosecution or defense of separate actions ; (B) the extent and nature of any litigation concerning the controversy already commenced by or against members of the class ; (C) the desirability or undesirability of concentrating the

คำพิพากษาของศาลในกรณีที่มีการดำเนินคดีแบบ Class Action ตาม Rule 23 (b) (1) และ Rule 23 (b) (2) ย่อมผูกพันผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนกรณีตาม Rule 23 (b) (3) จะผูกพันผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีได้ขอตัดตัวเองออกจากกลุ่ม *

ประเทศญี่ปุ่นมีความเห็นตรงข้ามกับสหรัฐอเมริกา โดยเห็นว่าการเตรียมการดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งเริ่มต้นโดยกลุ่มบุคคลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในประเทศญี่ปุ่น ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ประชาชนได้รับความเสียหายจากการละเมิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด กฎหมายหลักทรัพย์และแลกเปลี่ยนโดยบริษัท ซึ่งอาจอ้างถึงความเสียหายได้ สหรัฐอเมริกาจึงแก้ปัญหาโดยใช้วิธีพิจารณาความแบบ Class Action แต่ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบ Representative Action ของประเทศอังกฤษ โดยให้มีบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นตัวแทนที่ได้รับเลือกจากคู่ความทั้งหลายฟ้องร้องในนามของคู่ความทั้งหลายนั้น การฟ้องร้องแบบ Representative Action ได้จะต้องประกอบด้วยเหตุ 3 ประการคือ

(ต่อ) litigation of the claims in the particular forum; (D) the difficulties likely to be encountered in the management of a class action.

* Federal Rule 23 (C) (3) The judgement in an action maintained as a class action under subdivision (b) (1) or (b) (2), whether or not favorable to the class, shall include and describe those whom the court finds to be members of the class. The judgement in an action maintained as a class action under subdivision (b) (3), whether or not favorable to the class, shall include and specify or describe those to whom the notice provide in subdivision (c) (2) was directed, and who have not requested exclusion, and whom the court finds to be members of the class.

1. เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับคู่ความจำนวนมาก
2. คู่ความเหล่านั้นมีผลประโยชน์ร่วมกัน
3. ผู้ที่ถูกเลือกให้เป็นตัวแทนจะต้องเป็นคู่ความด้วย
ทั้งนี้จะต้องระบุชื่อคู่ความทั้งหมดในคำคู่ความ

สองประการแรกแม้จะเป็นเช่นเดียวกับ Class Action และการที่ให้ตัวแทนผู้ดำเนินคดีต้องเป็นคู่ความจะไม่ขัดกับ Class Action ก็ตาม แต่การที่จะต้องระบุตัวคู่ความทั้งหมดในคำคู่ความเป็นเรื่องตรงข้ามกับ Class Action โดยสิ้นเชิง¹¹

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาความแบบ Class action แต่ก็มีกฎหมายที่ให้ประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เสียหายจำนวนมากในลักษณะคล้ายกับ Class action แต่มีลักษณะของเงื่อนไขและวิธีพิจารณาความแตกต่างกัน เช่น การเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในกรณีที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 การที่พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายที่สูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคดีในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 การที่เจ้าพนักงานนิเทศทรัพย์ร้องขอเพิกถอนการฉ้อฉล การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 113-115 การที่ศาลแรงงานกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีผูกพันนายจ้างและลูกจ้างอื่นซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ.2522 มาตรา 53 การที่พนักงานอัยการเรียกคืนเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินรวมทั้งผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายในการฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 มาตรา 9

¹¹ Hiroshi Oda, Japanese LAW. (London : Butterworth, 1992), p.371-372

การที่พนักงานอัยการโดยการแต่งตั้งของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครอง
 ผู้บริโภค เรียกรหัสสินค้าหรือค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ร้องขอ ในการฟ้องคดีแพ่งและคดีอาญาแก่
 ผู้กระทำละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 มาตรา 39
 การที่พนักงานอัยการ เรียกรหัสสินค้าหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแทนผู้ได้รับ
 ความเสียหาย ในกรณีที่ผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์
 และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 มาตรา 48

อย่างไรก็ดี ยังมีการนำกฎหมายวิธีพิจารณาความลักษณะดังกล่าวมาใช้น้อยมาก
 นอกจากกรณีที่พนักงานอัยการเรียกรหัสสินค้าแทนผู้เสียหายเท่านั้น ในคดีแรงงานไม่เคยปรากฏ
 ว่าศาลได้ใช้อำนาจมาตรา 53

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายสารบัญญัติบางฉบับที่มีผลให้การดำเนินคดีของผู้มีส่วนได้เสียคน
 หนึ่งกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียอื่นด้วย เช่น การขอเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ของบริษัทที่ผิดระเบียบ
 การจัดการทรัพย์สินโดยเจ้าของรวม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 และ
 1359 ตามลำดับ หรือการที่นิติบุคคลอาคารชุดใช้สิทธิของเจ้าของร่วมครอบไปถึงทรัพย์สินส่วนกลาง
 ทั้งหมดในการต่อสู้บุคคลภายนอกหรือเรียกร้องเอาทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของเจ้าของร่วมทั้งหมด
 ตาม พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ.2522 มาตรา 39

วิธีพิจารณาความแบบพิเศษเพื่อให้หลุดพ้นจากความผูกพันตามคำพิพากษา

จากความจริงที่ว่า คำพิพากษาอาจจะผิดพลาดหรือไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบแก้ไข หรือเพิกถอนคำพิพากษาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ การอุทธรณ์ฎีกาเป็นขั้นตอนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแบบปกติธรรมดา (Direct Attack) ที่เป็นที่รู้จักและได้ผลดี หากแต่ในบางกรณีการอุทธรณ์ฎีกาอย่างธรรมดาสามัญไม่อาจนำมาใช้แก้ไขความไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะกำหนดระยะเวลาในการอุทธรณ์ฎีกาหรือเหตุอื่น ๆ เช่น โอกาสหรือความสามารถในการต่อสู้คดี การนำสืบหรือหักล้างพยานหลักฐาน เป็นต้น ความจำเป็นเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมได้ก่อให้เกิดวิธีพิจารณาความแบบพิเศษขึ้นเพื่อลบล้างเพิกถอนคำพิพากษานั้น อันเป็นข้อยกเว้นของหลัก Res Judicata ซึ่งสหรัฐอเมริกาเรียกว่า "Collateral Attack" โดยผลของ Federal Rule 60 (b) * ได้ให้อำนาจแก่ศาลซึ่งได้มีคำพิพากษามีอำนาจที่จะเพิกถอนคำพิพากษาเดิมได้ ในกรณีที่คำพิพากษา

* Federal Rule 60 (b) Mistakes ; Inadvertence ; Excusable Neglect ; Newly Discovered Evidence ; Fraud, etc. On motion and upon such terms as are just, the court may relieve a party or his legal representative from a final judgment, order, or proceeding for the following reasons : (1) mistake, inadvertence, surprise, or excusable neglect ; (2) newly discovered evidence which by due diligence could not have been discovered in time to move for a new trial under Rule 59 (b) ; (3) fraud (whether heretofore denominated intrinsic or extrinsic), misrepresentation, or other misconduct of an adverse party ; (4) the judgment is void ; (5) the judgment has been satisfied, released, or discharged, or a prior judgment upon which it is based has been reversed or otherwise vacated, or it is no longer equitable that the judgment should have prospective

เดิมนั้นเกิดจาก (1) ความเข้าใจผิดและความเลินเล่อที่ให้อภัยได้ (Excusable neglect) กล่าวคือ การที่คู่ความดำเนินการพิจารณาผิดพลาดไม่ถูกต้องตามขั้นตอนและกำหนดเวลา โดยมีได้เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของตน หรือเพิกเฉยไม่ดำเนินคดี¹² (2) การค้นพบพยานหลักฐานใหม่ (3) การฉ้อฉล ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อฉลในเนื้อหา (Intrinsic) เช่น การนำสืบพยานหลักฐานเท็จ เบิกความเท็จ หรือการฉ้อฉลที่มีใช้ในเนื้อหา (Extrinsic) เช่น การให้สินบนผู้พิพากษา การหลอกลวงคู่ความมิให้มาศาลหรือการฉ้อฉลศาล (Fraud on the court) คือการที่ทำให้ศาลเข้าใจผิด¹³ (4) คำพิพากษาเป็นโมฆะ กล่าวคือ การที่

(ต่อ) application ; or (6) any other reason justifying relief from the operation of the judgment. The motion shall be made within a reasonable time, and for reasons (1), (2), and (3) not more than one year after the judgment, or proceeding was entered or taken. A motion under this subdivision (b) does not affect the finality of a judgment or suspend its operation. This rule does not limit the power of a court to entertain an independent action to relieve a party from a judgment, order, or proceeding, or to grant relief to a defendant not actually personally notified as provided in Title 28, U.S.C 1655, or to set aside a judgment for fraud upon the court. Writs or coram nobis, coram vobis, audita querela, and bills or review and bills in the nature of a bill of review, are abolished, and the procedure for obtaining any relief from a judgment shall be by motion as prescribed in these rules or by an independent action

¹² Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary. (St. Paul, Minn : West Publishing Co, 1990), p.566

¹³ Fleming James and Geoffrey C. Hazard, Civil Procedure p.689-690.

คำพิพากษานั้นไม่มีผลหรือไม่อาจบังคับได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่อาจรับรองหรือให้สัตยาบันได้ เช่น ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งนั้นไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น (5) เป็นที่เห็นได้ว่าคำพิพากษานั้นไม่มีผลบังคับได้อีกต่อไป (6) เหตุอื่นที่สมควรเพิกถอนคำพิพากษา โดยกรณี (1)-(3) จะต้องยกขึ้นกล่าวอ้างภายในหนึ่งปีนับแต่วันพิพากษา กรณี (4)-(6) สามารถยกขึ้นกล่าวอ้างได้ไม่มีกำหนดเวลา

สำหรับประเทศอังกฤษ เมื่อคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาก็อาจอุทธรณ์หรือขอพิจารณาใหม่ได้ การอุทธรณ์เป็นการพิจารณาคดีโดยศาลอุทธรณ์ ส่วนการพิจารณาใหม่จะเป็นการพิจารณาคดีอีกครั้งหนึ่งในศาลชั้นต้นแต่การขอพิจารณาใหม่ก็จะต้องทำเป็นคำขอต่อศาลอุทธรณ์ ภายใน 6 สัปดาห์นับแต่ศาลชั้นต้นพิพากษาและศาลจะพิจารณาคำขอเช่นเดียวกับอุทธรณ์ ศาลจะอนุญาตให้มีการพิจารณาใหม่ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นจากการที่ศาลแนะนำลูกขุนผิด หรือรับหรือปฏิเสธพยานหลักฐานโดยมิชอบ *
2. คำตัดสินของลูกขุนปราศจากเหตุผล แต่ถ้าไม่มีคำขอให้ยกคำตัดสินดังกล่าว ก็จะไม่ให้มีการพิจารณาใหม่ เว้นแต่จะเป็นการนำมาซึ่งความอยุติธรรม
3. คำตัดสินของลูกขุนขัดต่อน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยปราศจากเหตุผล **
4. โดยความยินยอมของคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าเสียหายให้ใหม่ในคดีที่พิจารณาโดยมีลูกขุนและมีการกำหนดค่าเสียหายน้อยหรือมากเกินไป *** แต่ถ้าเป็นคดีที่มีได้พิจารณาโดยมีลูกขุน ก็ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากคู่ความ +

* The Rule of Supreme Court, order 39, rule 6
 ** คดี Met. Ry. Co. V. Wright, (1886)
 *** คดี Watt V. Watt, (1905)
 + คดี Reaney V. Co-operative Society, Ltd., (1932)

5. โดยมีความผิดพลาดหรือพลังเผละ * การประนีประนอมยอมความโดยไม่มีอำนาจ ** คดีที่ยกฟ้องโดยมิได้มีการนั่งพิจารณาคดี ในคดีฟ้องเกี่ยวกับการทำให้บาดเจ็บ โดยประมาทซึ่งที่ปรึกษาโจทก์บอกต่อลูกขุนว่าจำเลยมีประกันต่อสิทธิเรียกร้องนั้น ***
6. ในกรณีที่คดีที่พิจารณาโดยไม่มีเวลานานพอที่จะพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลง และสืบพยานอย่างเพียงพอ +

ในกรณีที่มีคำขอพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ โดยอาจพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานใหม่ ภายใต้กฎเกณฑ์การยอมรับพยานหลักฐานใหม่ (Fresh Evidence) แต่ถ้าสามารถวินิจฉัยได้จากพยานหลักฐานที่มีอยู่แล้ว ศาลอุทธรณ์ก็จะวินิจฉัยและพิพากษาแทนที่จะให้มีการพิจารณาใหม่ ++ ในกรณีที่มีการพิจารณาใหม่ก็จะมีมีการพิจารณาคดีใหม่ในศาลล่างโดยลูกขุนชุดใหม่ 14

ส่วนประเทศฝรั่งเศสมี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 595 ให้ อำนาจคู่ความที่จะร้องขอให้มีการพิจารณาใหม่ในเหตุใดเหตุหนึ่งต่อไปนี้ 1) เมื่อปรากฏภายหลังมีคำพิพากษาว่า คำวินิจฉัยดังกล่าวนี้เกิดจากการฉ้อฉลของคู่ความฝ่ายที่ได้ประโยชน์จากคำพิพากษา 2) หลังจากมีคำพิพากษาแล้วได้พบเอกสารสำคัญในประเด็นซึ่งคู่ความฝ่ายตรงข้ามซ่อนไว้ 3) ถ้าคำพิพากษาได้วินิจฉัยไปตามเอกสาร และปรากฏในภายหลังหรือมีคำวินิจฉัยโดย

* คดี Stokes V. Latham, (1888)

** คดี Isaacs V. Evans, (1900)

*** คดี Grinham & anor V. Davies, (1929)

+ คดี Hyppolyte Sohn V. Kilsby, Times Newspaper, (1914)

++ คดี Winterbotham & Co. V. Sibthorp & Co., (1918)

14 W. Nembhard Hibbert, LAW OF Procedure, p. 94-66.

ศาลในภายหลังว่าเอกสารนั้นเป็นเท็จ 4) ถ้าคำพิพากษานั้นได้วินิจฉัยไปตามคำแถลงการณ์เป็นหนังสือ คำเบิกความ คำสาบาน ซึ่งภายหลังได้มีคำวินิจฉัยโดยศาลว่าเป็นความเท็จ ทั้งนี้ คู่ความผู้ร้องขอจะต้องแสดงว่าการที่มิได้ยกขึ้นอ้างซึ่งเหตุดังกล่าวนี้ผู้ร้องมิได้มีส่วนผิดอยู่ด้วย *

สำหรับประเทศเยอรมันได้มีวิธีพิจารณาความเพื่อเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาใหม่ เรียกว่า Wiederaufnahme des Verfahrens อันเป็นการให้อำนาจศาลที่จะทบทวนคำพิพากษาหลังจากที่คดีนั้นไม่อาจอุทธรณ์ได้ต่อไปและถึงที่สุดแล้ว Wiederaufnahme แบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่

* Article 595 " The petition for review is available only on one of the following grounds :

1 If it comes to light, after the judgment, that the decision has been obtained by the fraud of the party in whose favor it was rendered.

2 If, since the judgment, decisive documents were discovered which had been withheld by the act of another party.

3 If the judgment was based on documents which, since the judgment, have been acknowledged or judicially declared to be false.

4 If the judgment was based on statements in writing, oral testimony, or oaths, which, since the judgment, have been judicially declared to be false.

In all these cases, the recourse may be entertained only if its maker has not been able, without fault on his part, to raise, before the judgment became res judicata, the ground which he relies upon.

1. Nichtigkeitsklage เป็นการยกเลิกคำพิพากษาในกรณีที่ดำเนินการระบวนพิจารณาผิดระเบียบในข้อร้ายแรง โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าการดำเนินการระบวนพิจารณาผิดระเบียบนั้นมีผลต่อผลของคดีหรือไม่

2. Restitutionsklage เป็นการทำให้กลับคืน เมื่อปรากฏว่าคู่ความ พยาน ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ศาล กระทำความผิดอาญาเป็นผลให้ศาลได้รับข้อความอันเป็นเท็จ

ทั้งนี้คู่ความจะต้องร้องขอภายใน 1 เดือน นับแต่ทราบเหตุแห่งการขอเพิกถอนหรือภายใน 5 ปี นับแต่เวลาที่ไม้อาจอุทธรณ์ได้ ^{๑๕}

ในประเทศสวีเดนได้มีวิธีปลดเปลื้องคำพิพากษาโดยวิธีพิเศษ 3 วิธี ในกรณีที่วิธีปลดเปลื้องคำพิพากษาโดยวิธีพิจารณาความแบบธรรมดาไม้อาจนำมาใช้ได้

1. ให้มีการฟ้องขอให้ปลดเปลื้องคำพิพากษาสำหรับเหตุผลพิเศษซึ่งอยู่ในเนื้อหาแห่งข้อเรียกร้องนั้น เช่น การค้นพบพยานหลักฐานใหม่ หรือ กรณีที่มีการฉ้อฉล *

2. การให้ระยะเวลาใหม่ในกรณีที่ไม่สามารถต่อสู้หักล้างคำพิพากษาภายในกำหนดระยะเวลาเดิมได้ **

3. การขอปลดเปลื้องในกรณีที่ศาลดำเนินการพิจารณาผิดระเบียบ ***

สำหรับคำขอในสองข้อแรกให้เสนอโดยตรงที่ศาลฎีกา ส่วนคำขอในข้อสุดท้ายให้เสนอไปยังศาลที่อุทธรณ์ ในกรณีที่มิได้มีการอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

^{๑๕} E.J. Cohn, Manual of German LAW Volume II, London : The British Institute of International and Comparative Law Dobbs Ferry, N.Y. Oceana Publication. Inc, 1971), of p.235-236

* Code of Judicial Procedure, rule 58 : 1, 4-8, 10

** Code of Judicial Procedure, rule 58 : 11, 12

*** Code of Judicial Procedure, rule 59 : 1-4

ในกรณีที่มีการขอตามข้อแรก ศาลฎีกามีอำนาจที่จะปลดเปลื้องคู่ความจากคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ ถ้ามีความบกพร่องในเนื้อหาแห่งคดี 4 ประเภท ดังนี้

1. เมื่อการกระทำในทางอาญาในส่วนของสมาชิกของศาล ข้าราชการในศาล ที่ปรึกษาหรือตัวแทนตามกฎหมายของคู่ความเป็นผลร้ายต่อผลของคดีนั้น *
2. เมื่อการพิสูจน์ผิดพลาด ซึ่งหมายความรวมถึง พยานหลักฐานเป็นเอกสารปลอม คำแถลงการณ์ด้วยลายลักษณ์อักษรหรือวาจาเป็นผลกระทบต่อผลของคดีนั้น **
3. เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์หรือพยานหลักฐานใหม่ซึ่งแสดงได้ว่าศาลอาจมีคำตัดสินเป็นอย่างอื่นได้ โดยผู้ขอจะต้องแสดงเหตุแห่งการที่มีได้กล่าวอ้างข้อดังกล่าวต่อศาลในตอนแรกด้วย ***
4. เมื่อเป็นที่ชัดเจนว่าคำพิพากษาหรือคำตัดสินนั้นไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย +

คำขอเช่นนี้จะต้องทำเป็นหนังสือต่อศาลฎีกา โดยจะต้องระบุคำพิพากษาที่ต้องการจะหักล้าง หลักกฎหมายและเหตุผลสนับสนุน และข้อพิสูจน์ของคำขอนั้น โดยจะต้องร้องขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ขอรู้เหตุแห่งการนั้น หรือภายใน 6 เดือนในกรณีที่มีการยึดทรัพย์สินที่จำนอง

* Code of Judicial Procasure, rule 58 : 1(1) (1)

** Code of Judicial Procasure, rule 58 : 1(1) (2)

*** Code of Judicial Procasure, rule 58 : 1(1) (3)

+ Code of Judicial Procasure, rule 58 : 1(1) (4)

เมื่อศาลฎีกาสั่งให้มีการพิจารณาใหม่ ก็จะส่งคดีกลับมาที่ศาลที่พิจารณาคดีนี้เดิมให้วินิจฉัยใหม่ เว้นแต่เห็นว่าชัดเจนพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว ศาลฎีกาก็จะมีคำวินิจฉัยที่ถึงที่สุดแทนที่จะส่งกลับไปพิจารณาใหม่

กรณีที่มีการขอตามข้อ 2 ก่อนที่จะสิ้นสุดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย หรือการขอพิจารณาใหม่ในคดีที่พิจารณาโดยขาดนัด ศาลอาจอนุญาตให้มีการขยายกำหนดระยะเวลานั้น แต่ถ้าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้นสิ้นสุดลงก่อนแล้ว คำขอขยายระยะเวลาจะต้องยื่นต่อศาลฎีกา การขอขยายระยะเวลาที่สิ้นสุดไปแล้วนี้ ผู้ขอจะต้องระบุความผิดพลาดของคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย และเหตุที่มีได้ขอขยายระยะเวลาก่อนครบกำหนดนั้นด้วย * โดยทำเป็นหนังสือภายใน 3 สัปดาห์นับแต่สิ้นสุดระยะเวลาที่ไม่อาจยื่นคำขอได้ อย่างไรก็ตามแม้เหตุแห่งการที่มีอาจยื่นคำขอได้ยังไม่สิ้นสุดลง ห้ามมิให้ยื่นคำขอเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันสิ้นสุดแห่งระยะเวลาสำหรับทางแก้โดยปกติ **

ในกรณีที่มีการขอตามข้อ 3 ซึ่งเกิดจากการที่ศาลดำเนินการพิจารณาคดีระเบียบคำพิพากษาเดิมจะถูกเพิกถอนได้ใน 5 กรณี ดังต่อไปนี้

1. เมื่อคดีได้ตัดสินในประเด็นแล้ว แต่ศาลสูงเห็นว่าเป็นการขัดต่อกระบวนการพิจารณา
2. เมื่อลูกขุนไม่ครบองค์คณะ
3. เมื่อคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ที่ไม่ปรากฏในคดีหรือบุคคลภายนอก
4. เมื่อคำพิพากษากำกวมหรือไม่สมบูรณ์ ซึ่งไม่ปรากฏว่าได้ตัดสินในประเด็น

อย่างไร ***

* Code of Judicial Procedure, rule 58 : 11

** Code of Judicial Procedure, rule 58 : 12(1)

*** Code of Judicial Procedure, Rule 59 : 1 (1) - (4)

5. เมื่อการดำเนินการพิจารณาผิดระเบียบที่สำคัญอย่างอื่นซึ่งกระทบต่อผลของคดี เช่น การพิพากษาเกินคำขอ *

คำขอตามข้อนี้จะต้องเสนอต่อศาลที่มีเขตอำนาจที่จะพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษานั้นในกรณีที่ไม้อาจอุทธรณ์โดยวิธีปกติได้ ให้ยื่นต่อศาลฎีกา ในกรณีที่ 4 สามารถยื่นได้โดยไม่มีกำหนดเวลา กรณีที่ 1 ที่ 2 และที่ 5 ต้องยื่นภายใน 6 เดือน นับแต่สิ้นสุดเวลาสำหรับอุทธรณ์ กรณีที่ 3 ต้องยื่นภายใน 6 เดือนนับแต่วันได้รับการแจ้งคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยนั้น **

เมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามคำขอแล้ว คำพิพากษาเดิมจะถูกเพิกถอน เว้นแต่กรณีที่ไม้อาจจะแก้ไขได้อีก เช่น การไร้ความสามารถดำเนินคดี *** และกลับไปพิจารณาใหม่ในศาลเดิม ^{๑๕}

ส่วนสาธารณรัฐเกาหลี มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการขอพิจารณาใหม่ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 422 คู่ความอาจขอให้พิจารณาใหม่ในกรณีต่อไปนี้

* Code of Judicial Procedure, Rule 59 : 1 (5)

** Code of Judicial Procedure, Rule 59 : 2 (2)

*** Code of Judicial Procedure, Rule 59 : 3 (3)

^{๑๕} Ruth Bader Ginsburg & Anders Bruzelius, Civil Procedure

in Sweden (Hague : Martinus Nijhoff, 1965), p. 333-337.

- 1 เมื่อศาลที่มีคำวินิจฉัยนั้นไม่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย
- 2 เมื่อผู้พิพากษาผู้ตัดสินมีส่วนเกี่ยวข้องในคดีนั้น
- 3 เมื่ออำนาจของผู้แทนโดยชอบธรรมหรือทนายความอำนาจในการเป็นผู้แทนบกพร่อง
- 4 เมื่อผู้พิพากษาซึ่งมีส่วนร่วมในคำตัดสินถูกตัดสินในคดีอาญาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับหน้าที่ในคดีนั้น
- 5 เมื่อคู่ความจำต้องสารภาพหรือถูกขัดขวางโดยอำนาจตามกฎหมายทางอาญา ของบุคคลอื่น
- 6 เมื่อเอกสารหรือวัตถุใด ๆ ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิพากษาเป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุปลอมหรือถูกเปลี่ยนแปลงโดยฉ้อฉล
- 7 เมื่อคำเบิกความของพยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ ล่าม คู่ความซึ่งสาบานตนแล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคำพิพากษาเป็นเท็จ
- 8 เมื่อคำพิพากษาในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด หรือกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารอันเป็นผลต่อคำพิพากษานั้นได้เปลี่ยนแปลงไป
- 9 เมื่อคำพิพากษานั้นได้ละเลยการวินิจฉัยในจุดสำคัญ อันมีผลกระทบต่อคำพิพากษา
- 10 เมื่อคำพิพากษาที่ถูกขอให้พิจารณาใหม่ขัดแย้งกับคำพิพากษาลำก่อนซึ่งผูกพันอยู่แล้ว
- 11 เมื่อคู่ความซึ่งรู้ถึงภูมิลำเนาหรือที่อยู่ของคู่ความฝ่ายอื่นได้ฟ้องไปยังภูมิลำเนาหรือที่อยู่อื่น *

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 422 ของประเทศไทยและรัฐเกาหลี มีข้อความอย่างเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 420 ของประเทศญี่ปุ่น เพียงแต่เพิ่มข้อ 11 เข้ามาเท่านั้น

Vexation

หลัก Vexation หมายถึง การดำเนินคดีแบบก่อกวนทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา มิได้มีพื้นฐานเดียวกับหลัก Res Judicata เพราะมิได้พิจารณาว่ากรณีจะต้องเป็นคู่ความเดียวกัน

(ต่อ) Article 420 An appeal against a final judgment which became final and conclusive may be filed by means of petition for retrial in the following cases : Provided, That this shall not apply to a case where the party asserted the reasons in an appeal or did not asserted them even he had the knowledge thereof.

(1) In case the adjudicating court was not constituted as the law prescribes ;

(2) In case a judge who could not participate in a decision under the law participated in the said decision ;

(3) In case there was a defect in the right of legal representation, the right of litigation representation or in the authorization necessary to conduct acts of proceedings ;

(4) In case the judge who participated in the decision had committed a crime in connection with the official function relation to the case ;

(5) In case the party was led to make a confession or was prevented from submitting the means of attack or defense which may be to affect the judgment by virtue of other person's act criminally punishable ;

หรือไม่ ประเด็นในคดีได้วินิจฉัยไปแล้วหรือไม่ หากแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ต้องการให้อำนาจศาล ในการป้องกันมิให้มีการฟ้องร้องหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบก่อกวนศาลหรือบุคคลอื่น โดย บุคคลผู้ใช้สิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริต (Abuse of Process)

Code of Civil Procedure ของรัฐ California สหรัฐอเมริกา ได้นิยาม คำว่า "Vexatious Litigant" ว่าหมายถึงบุคคล

(ต่อ) (6) In case the document or any other object used as evidence for the judgment had been forged or fraudulently altered ;

(7) In case the false statement of a witness, an expert, an interpreter or a sworn party or his legal representative was the evidence for the judgment ;

(8) In case a civil or criminal judgment or any other decision or an administrative disposition on which the judgment was based has been altered by a subsequent, decision or administrative disposition ;

(9) In case the adjudication was omitted on major matters which might be to affect judgment ;

(10) In case the judgment against which an objection has been made, contradicts with the judgment previously pronounced and which became final and conclusive.

2. In the case of items (4) to (7) inclusive of the preceding paragraph, the petition for retrial may be instituted only in a case where the judgment of conviction or decision of non-penal fine has become final and conclusive, or it is impossible to get

(1) ผู้ซึ่งเริ่มดำเนินกระบวนการพิจารณา และดำเนินคดีโดยตนเองหรือโดยอัยการฟ้องร้องคดีอย่างน้อย 5 ครั้ง นอกเหนือไปจากข้อเรียกร้องเล็กน้อยภายในระยะเวลา 7 ปี โดยศาลวินิจฉัยเป็นปฏิปักษ์ต่อเขา หรืออนุญาตอย่างไม่เป็นธรรมให้คดีหยุดการพิจารณาอย่างน้อย 2 ปี โดยไม่มีการพิจารณาคดี

(2) ผู้ซึ่งหลังจากที่การฟ้องร้องได้มีคำวินิจฉัยเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ฟ้องซ้ำหรือพยายามฟ้องซ้ำด้วยตนเอง ไม่ว่าความถูกต้องของคำวินิจฉัยนั้นจะเป็นปฏิปักษ์ต่อจำเลยคนเดียวหรือหรือมุลคดี ข้อเรียกร้อง ข้อโต้เถียง หรือประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใด ๆ ได้ตัดสินเป็นปฏิปักษ์ต่อจำเลย

ในกรณี Vexatious Litigant นี้ จำเลยอาจร้องว่าเป็นการฟ้องก่อกวนปราศจากเหตุผล โจทก์ไม่สามารถชนะคดีได้ และมีคำขอให้ศาลสั่งให้โจทก์วางหลักประกัน ซึ่งหากพิสูจน์ได้เช่นนั้นแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้โจทก์วางหลักประกัน โดยที่ศาลไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีที่ได้ฟ้องร้อง หากโจทก์ไม่วางหลักประกันตามคำสั่งศาล ศาลก็จะมีคำสั่งจำหน่ายคดี หลักประกันดังกล่าวมีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่จำเลยในการเรียกเอาค่าเสียหายหลังจากกระบวนการพิจารณาคดีได้สิ้นสุดลงแล้ว นอกจากนี้จำเลยอาจพักกระบวนการพิจารณาคดีที่ถูกฟ้องร้องนี้โดยไม่มีขึ้นคำให้การจนกว่าจะพ้นกำหนด 10 วันหลังจากที่คำขอให้วางหลักประกันถูกยก หรือจนกว่าจะพ้นกำหนด 10 วัน หลังจากที่โจทก์วางหลักประกันและจำเลยได้รับแจ้งเป็นหนังสือในกรณีศาลสั่งให้วางหลักประกันและเมื่อใดก็ตามที่จำเลยร้องขอให้โจทก์วางหลักประกัน ศาลจะสั่งพักการพิจารณาเป็นระยะเวลาที่ศาลกำหนดหลังจากศาลสั่งให้โจทก์วางหลักประกัน หรือยกคำขอของจำเลย

(ต่อ) a judgment of conviction or decision of non-penal fine on the ground other than lack of evidence.

3. In the event that the judgment on the merits of the case has been entered in the second instance, a petition for retrial shall not be made.

นอกจากนี้ผู้ฟ้องคดีโดยก่อนจะต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมที่อีกฝ่ายจะต้องเสียมากขึ้นด้วยและถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอย่างหนึ่งด้วย

สำหรับประเทศอังกฤษ อัยการเป็นผู้มีอำนาจร้องขอ และศาลเป็นผู้สั่งว่าบุคคลใดเป็นผู้ฟ้องคดีโดยก่อน เมื่อปรากฏว่าบุคคลนั้นโดยปราศจากเหตุผล

1. เริ่มดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในการก่อน ไม่ว่าศาล High Court หรือศาลที่ต่ำกว่าไม่ว่าเป็นการฟ้องคนเดียวหรือต่างคนกัน

2. เสนอคำขอโดยก่อนในกระบวนการพิจารณาในศาล High Court หรือศาลที่ต่ำกว่าไม่ว่าจะเป็นคดีที่บุคคลนั้นฟ้องเองหรือฟ้องโดยบุคคลอื่น

เมื่อศาลใดไต่สวนและรับฟังบุคคลดังกล่าวแล้ว ศาลอาจจะมีคำสั่งว่า

1. บุคคลนั้นไม่อาจฟ้องคดีในศาลใดได้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล High Court

2. บุคคลนั้นไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปในคดีที่เขาได้ฟ้องไว้แล้ว โดย

ไม่ได้รับอนุญาตจากศาล High Court

3. บุคคลนั้นไม่อาจยื่นคำขอในศาลใด ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้ฟ้องคดีนั้น หรือไม่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล High Court เว้นแต่เป็นคำขออนุญาตตามข้อ 1-3 ดังกล่าว * และศาลมีอำนาจพิจารณาคดีหรือยกเลิกกระบวนการพิจารณาที่กระทำโดยไม่สุจริต (Abuse of Process) ** แต่อย่างไรก็ตามศาลจะใช้อำนาจพิจารณาหรือยกเลิกกระบวนการพิจารณาในคดีที่ผิดปกติเท่านั้น *** หรือจำหน่ายคดีตาม Rule of Supreme Court, Order 18 rule 19 (1) (b) หรือโดยอำนาจทั่วไปของศาล +

* Supreme Court Act 1981, S42

** คดี Reichel V. Magrath 1889

*** Halsbury p. 112

+ คดี Nixon V. Loundes 1909

Sovereignty

Sovereignty หรืออำนาจอธิปไตย มาจากภาษาลาตินว่า Superanus แต่เดิมเคยเรียกกันว่า Supremacy หรืออำนาจสูงสุด ส่วนคำว่า Soverignty เริ่มมีขึ้นโดย จอง โบแตง นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสเขียนไว้ในหนังสือ Les six Livres de la Republique ในปี ค.ศ. 1576 โดยให้คำนิยามว่า อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดภายในรัฐ โดยปราศจากข้อจำกัดใด ๆ เว้นแต่โดยกฎของพระเจ้าและกฎธรรมชาติ ไม่มีกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญใดที่จะจำกัดอำนาจอธิปไตยนี้ได้ และบรรยายว่าอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจตรากฎหมาย ยกเลิกกฎหมายและแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมาย อำนาจในการทำสงครามและสันติภาพ อำนาจในการเก็บภาษีอากร อำนาจพิพากษาคดี และอำนาจอภัยโทษ โดยสรุปแล้วเรียกว่า อำนาจนิติบัญญัตินั่นเอง

แนวคิดของ จอง โบแตง นี้เป็นการอธิบายว่ารัฐมีอำนาจอธิปไตย และเป็นนิรันดร ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยอำนาจอื่นใดอีก ดังนั้น รัฐจึงมีอิสระไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของศาสนจักรซึ่งเดิมในยุคสมัยนั้นเห็นกันว่าศาสนจักรมีอำนาจสูงสุด (Supremacy of God) อำนาจปกครองของฝ่ายอาณาจักรนั้น ฝ่ายศาสนจักรจะเพิกถอนเสียก็ได้ เพราะถือกันว่าอำนาจสูงสุดเป็นของพระเจ้ามอบให้แก่องค์สันตปาปาเป็นผู้แทนในการใช้อำนาจ ทฤษฎีนี้ได้คิดขึ้นใหม่เพื่อลดอำนาจของสันตปาปา และเชิดชูอำนาจพระมหากษัตริย์ขึ้นแทนที่

จง โบแดง เห็นว่าอำนาจอธิปไตยจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) มีลักษณะสูงสุด (Supremacy) ไม่มีอำนาจใดเหนือกว่า ไม่อยู่ใต้บังคับ ยับยั้ง หรือจำกัดโดยกฎหมายใด
- 2) มีลักษณะมีอำนาจบังคับบัญชา (Exclusiveness) สามารถบังคับมนุษย์และทุกสิ่งทั้งปวงที่อยู่ในเขตอำนาจได้
- 3) มีลักษณะไม่อาจโอนให้แก่กันได้ (Inalienability) กล่าวคือ มีลักษณะเป็นปัจจัยสำคัญของรัฐในการคงอยู่ ไม่อาจโอนให้แก่ผู้ใดเป็นส่วนตัวได้
- 4) มีลักษณะไม่อาจแบ่งแยกได้ (Indivisibility) หมายถึง การแสดงออกในอำนาจไม่อาจอาศัยเจตน์จำนงใดให้เกิดการแบ่งแยกให้เกิดการฉีกขาดจากกัน อันถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเบื้องต้น

ต่อมาในศตวรรษที่สิบเจ็ด โทมัส ฮอบบ์, เมคเคเวลลี และสปีโนซ่า มีความเห็นว่าอำนาจอธิปไตยอยู่เหนือแม้กระทั่งศาสนา โดย รัฐ กษัตริย์ และอำนาจอธิปไตย เป็นของสามสิ่งที่ควบคู่กันไปเสมอ ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนกษัตริย์

ต่อมาในศตวรรษที่สิบแปดแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยที่เคยเห็นกันว่าเป็นของกษัตริย์ แต่ผู้เดียวเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยเห็นกันว่าอำนาจอธิปไตยจะต้องเป็นของชาติ เพื่อพลเมืองของชาติและเพื่อประโยชน์ของชาติ มิใช่ของกษัตริย์หรือรัฐาธิปไตยอีกต่อไป ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ซีเอแอล ขยายมาจากทฤษฎีอำนาจอธิปไตยของประชาชนของรูสโซ

จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ เห็นกันแล้วว่า การที่แต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตยอย่างเด็ดขาด รัฐอื่นไม่สามารถแทรกแซงได้ทั้งที่แต่ละรัฐยังคงต้องติดต่อเกี่ยวข้องกับตลอดเวลา กลับก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐเอง เพราะบุคคลและทรัพย์สินที่จะถูกบังคับตามกฎหมายกลับไปอยู่ในเขตรัฐอื่น เป็นต้น หรือก่อให้เกิดความล้าหลังของกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ความไม่แน่นอนของสถานะบุคคลและทรัพย์สิน แนวคิดที่รัฐจะต้องจำกัดอำนาจอธิปไตยของตนเองเพื่อความร่วมมือกันระหว่างรัฐจึงเกิดขึ้น

ในด้านการใช้อำนาจอธิปไตยทางตุลาการ ได้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐเพื่อจัดทำกฎหมายของรัฐต่าง ๆ ให้มีความเป็นเอก रूप (Unification of Laws) การทำกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายให้เป็นเอก रूप (Unification of Conflict of Laws) ตลอดจนการจัดความไม่เป็นเอกภาพของสถาบันศาล โดยมีการตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อทำกฎหมายให้เป็นเอก रूप ในด้านกฎหมายก็ได้มีการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ เช่น หลักอัยยาศัยไมตรีระหว่างประเทศ (Doctrine of Comity) หลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่างตอบแทนกัน (Reciprocity Doctrine) หลักว่าด้วยสิทธิที่ได้รับก่อนแล้ว (Doctrine of Acquired Right) หลักความกลมกลืนกันระหว่างกฎหมายและคำพิพากษา (Doctrine of Harmony between Law and Judgment) และหลักว่าด้วยพันธกรณี (Doctrine of Obligation) หลักกฎหมายดังกล่าวนี้จึงเป็นข้อยกเว้นของหลัก Sovereignty และสนับสนุนหลัก Res Judicata เพราะหากถือตามหลัก Sovereignty แล้ว หลัก Res Judicata ย่อมไม่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีที่มีคำพิพากษาศาลต่างประเทศได้

การยอมรับและบังคับคดีตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ ตามหลักสากลได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ศาลต่างประเทศต้องมีอำนาจในการพิจารณาคดีพิพาทคดี ซึ่งคำว่าอำนาจศาลนี้หมายถึง อำนาจศาลตามความในทางระหว่างประเทศ หรืออำนาจศาลตามกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของประเทศที่จะยอมรับและบังคับตามคำพิพากษานั้น ¹⁷ หากศาล

¹⁷ Castel, Introduction to Conflict of Laws (Toronto : Butterworths, 1978), p. 80.

ต่างประเทศไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ก็จะไม่ยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาให้¹⁸ ส่วนการที่ศาลต่างประเทศจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ถ้าเป็นคดีเกี่ยวกับหนี้เงินบุคคล อาจจะเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ เช่น คู่กรณีมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจ¹⁹ หรือแม้จำเลยเข้าไปอยู่ในเขตอำนาจศาลต่างประเทศโดยบังเอิญหรือเป็นการชั่วคราวชั่วคราว²⁰ ในกรณีจำเลยเป็นนิติบุคคลมีสถานที่ประกอบธุรกิจในเขตอำนาจ²⁰ คู่กรณียอมอยู่ใต้อำนาจศาลต่างประเทศโดยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีในศาลนั้น²¹ โดยคู่กรณีหรือจำเลยตกลงมอบข้อพิพาทหรือยินยอมอยู่ใต้อำนาจศาลต่างประเทศอย่างชัดแจ้ง²² โดยการที่จำเลยเข้าไปต่อสู้อัยคดีในศาลต่างประเทศด้วยความสมัครใจ²³ โดยมีได้ต่อสู้หรือปฏิเสธว่าศาลต่างประเทศไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น²⁴ แต่ถ้าเป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี คือ

¹⁸ R. H. Graveson, The Conflict of Laws (London : Sweet & Maxwell, 1965), p. 544.

¹⁹ Fergus D. Bateson and Michael A. Grant, The Commercial Laws of England (New York : Oceana Publications, Inc, 1983), p. 16.

²⁰ คดี Carrick V. Hancock

²⁰ Dicey and Morris, Dicey and Morris on the Conflict of Laws (London : Stevens & Sons, 1980), p. 1053-1054.

²¹ คดี Schibsby V. Westenholz และคดี Novelli V. Rossi

²² อนุญาตว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่ง และพาณิชย์ ค.ศ. 1971 ข้อ 10 (5)

²³ คดี Molony V. Gibbons และคดี Guiard V. De Clermont

²⁴ คดี Tallack V. Tallack

ศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ในเวลาที่เริ่มมีการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ²¹ * ส่วนศาลต่างประเทศที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับสถานะบุคคล คือ ศาลที่คู่กรณีมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจในเวลาที่เริ่มมีการพิจารณาพิพากษาคดี ²²

2. คำพิพากษาศาลต่างประเทศจะต้องถึงที่สุดและเสร็จเด็ดขาด กล่าวคือจะต้องมีการวินิจฉัยในประเด็นข้อพิพาทจนเป็นที่ยุติ ไม่สามารถแก้ไข เปลี่ยนแปลงคำพิพากษานั้นได้อีก ** ในกรณีที่ยังสามารถอุทธรณ์ฎีกาหรือขอพิจารณาใหม่ในคดีที่พิจารณาโดยขาดนัดได้ ศาลเยอรมันและศาลฝรั่งเศสไม่ยอมรับและบังคับตามให้ ²³ แต่ศาลอังกฤษยอมรับและบังคับตาม

²¹ R.H.Graveson, The Conflict of Laws, p. 549.

* อนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ.1971 ข้อ 10 (3) อนุสัญญาว่าด้วยเขตอำนาจศาลในขอบเขตระหว่างประเทศเพื่อความสมบูรณ์ของคำพิพากษาศาลต่างประเทศภายนอกอาณาเขตในสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1984 ข้อ 1

²² R.H. Graveson, The Conflict of Laws, p. 550.

** อนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ.1971 ข้อ 4 (2) และ ข้อ 5 (3) a, อนุสัญญาว่าด้วยความสมบูรณ์ของคำพิพากษาและคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศภายนอกอาณาเขตในสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1979 ข้อ 2 ฐ

²³ Wolff Martin, Private International Law (Darmstadt :

Fotokop Wilhelm Weihert, 1977), p.264.

ตามให้โดยไม่ว่าคำพิพากษาศาลต่างประเทศนั้นจะต้องไม่สามารถโต้แย้งได้อีกต่อไป * แต่จะสั่งให้ทุเลาการบังคับคดีไว้ก่อนในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลต่างประเทศนั้น **

3. คำพิพากษาศาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วยหนี้เงินบุคคล จะต้องกำหนดให้ชำระหนี้เงินเป็นจำนวนที่แน่นอน ดังนั้น ถ้าหากมิได้กำหนดให้ชำระหนี้เงินเป็นจำนวนแน่นอน หรือเป็นหนี้ที่กำหนดให้จำเลยปฏิบัติการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงหรือสั่งให้ระงับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ศาลก็จะไม่ยอมรับและบังคับตามให้ เว้นแต่จะมีอนุสัญญาต่อกัน เช่น ตาม Convention on Jurisdiction and the Enforcement of judgment in Civil and Commercial Matters 1968

เมื่อครบหลักเกณฑ์ทั้งสามประการดังกล่าวแล้ว ต้องถือว่าคำพิพากษาศาลต่างประเทศมีผลเด็ดขาดโดยศาลในประเทศที่ได้รับคำร้องขอให้ยอมรับและบังคับตามไม่ต้องพิจารณาตรวจสอบอีก ไม่ว่าจะเป็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง *** เว้นแต่คำพิพากษาศาลต่างประเทศนั้นได้มาโดยการฉ้อฉล * เช่น คู่ความคดีหย่าร้างภูมิลำเนาเท็จว่ามีภูมิลำเนาในประเทศซึ่งมี

* คดี Colt Industries Inc. V. Sarlie (No. 2) (1966)

** คดี Nouvion V. Freeman 1889. และเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1968 ข้อ 30.

*** คดี Henderson V. Henderson 1844.

* อนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1971 ข้อ 5 (2)

คำพิพากษานั้น การเปลี่ยนสัญชาติ การอ้างพยานหลักฐานเท็จ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือนโยบายสาธารณะ * เช่น ศาลอังกฤษปฏิเสธการบังคับตามคำพิพากษาของศาลมอลต้าที่กำหนดให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่บุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายจากกองมรดกของบิดา โดยไม่มีกำหนดเวลา และขัดต่อความยุติธรรมหรือการที่ไม่มีโอกาสเพียงพอในการต่อสู้คดี ** คำพิพากษาคดีล้มละลาย คำพิพากษาคดีภาษีอากร

ส่วนวิธีการขอให้ศาลยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศมีอยู่หลายวิธี ได้แก่

1. โดยการนำมาบังคับคดีโดยตรงในประเทศนั้น เช่น The Judgments Extention Act 1968 ของประเทศอังกฤษ
2. โดยนำคำพิพากษาศาลต่างประเทศมาเป็นมูลคดีฟ้องขอให้ยอมรับและบังคับตามให้ (Action on Judgment)
3. โดยนำคำพิพากษาศาลต่างประเทศไปอ้างเป็นพยานหลักฐานแห่งหนึ่ง (Prima facie evidence)
4. โดยนำคำพิพากษาศาลต่างประเทศไปขอให้ศาลยอมรับและบังคับตามให้

* อนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1971 ข้อ 5 (1) อนุสัญญาว่าด้วยความสมบูรณ์ของคำพิพากษาศาลและคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศภายนอกอาณาเขตในสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1979 ข้อ 2 ก. และอนุสัญญาว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1968 ข้อ 27 (1)

** อนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1971 ข้อ 5 (1) อนุสัญญาว่าด้วยความสมบูรณ์ของคำพิพากษาศาลและคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศภายนอกอาณาเขตในสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1979 ข้อ 2 ข.